

**CRNA GORA
ZAVOD ZA ZAPOSŁJAVANJE
CRNE GORE**

**PROGRAM RADA
ZA 2023. GODINU**

Podgorica, januar 2023. godine

Sadržaj

I. UVOD	3
II. POLAZNE OSNOVE I AKTUELNA KRETANJA NA TRŽIŠTU RADA.....	4
Nacionalna strategija zapošljavanja 2021–2025. godine.....	4
Strateški okvir za izradu Akcionog plana zapošljavanja.....	5
Pregled kretanja na tržištu rada u 2022. godini.....	5
III. PLANIRANE MJERE I AKTIVNOSTI ZAVODA ZA ZAPOSŁJAVANJE CRNE GORE ZA 2023. GODINU	9
Evidencije i analize u oblasti zapošljavanja.....	9
Informacioni sistem Zavoda	10
Prava za vrijeme nezaposlenosti	11
Priprema za zapošljavanje.....	11
Sprovođenje mjera socijalne uključenosti radno sposobnih korisnika materijalnog obezbjeđenja	12
Rad sa poslodavcima	12
Oglašavanje slobodnih radnih mjesta	13
Posredovanje u zapošljavanju	13
Sezonsko zapošljavanje	13
Profesionalna orijentacija.....	14
EURES i posredovanje pri zapošljavanju u inostranstvu.....	14
Mjere aktivne politike zapošljavanja	15
Realizacija Projekta „Aktiviranje žena“	17
Profesionalna rehabilitacija i zapošljavanje lica sa invaliditetom	18
Projekti koji se realizuju u saradnji sa EU i drugim međunarodnim institucijama	19
Program grantova za samozapošljavanje.....	19
Sprovođenje programa iz pretpristupnih fondova EU u oblasti zapošljavanja, obrazovanja i socijalne zaštite	20
Priprema projektnih predloga, apliciranje na IPA programima prekogranične saradnje i ostale aktivnosti.....	20
MoVET EU – Mobilnost za VET u Evropi (Mobility for VET in Europe)	21
Garancija za mlade	21
Akcionni plan za IPA 2020	22
Učestvovanje u radnim grupama za pregovaračka poglavlja 19 i 22	22
IV. FINANSIJSKI OKVIR ZA REALIZACIJU POLITIKA TRŽIŠTA RADA ZAVODA ZA ZAPOSŁJAVANJE CRNE GORE ZA 2023. GODINU.....	24

I. UVOD

Zakonom o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti (»Sl. list CG, broj 27/2019), članom 76, propisano je, da Upravni odbor Zavoda za zapošljavanje Crne Gore donosi godišnji Program rada. Članom 37 stav 4 navedenog Zakona, propisano je da se Programom rada, koji donosi Zavod za zapošljavanje, utvrđuju mjere i aktivnosti iz Akcionog plana koji sprovodi Zavod za određene ciljne grupe. Takođe, članom 38 stav 3 propisano je da Zavod može sprovoditi i druge mjere aktivne politike zapošljavanja u zavisnosti od potreba tržišta rada i identifikacije ciljnih grupa, koje su utvrđene u Akcionom planu i Programu rada Zavoda.

Nacionalna strategija zapošljavanja 2021-2025. godine je usvojena na 53. sjednici Vlade Crne Gore održanoj 29.12.2021. godine. Akcioni plan zapošljavanja za 2023. godinu je usvojem na 34 sjednici Vlade Crne Gore održanoj 22.12.2022. godine. Akcionim planom su obuhvaćeni i objedinjeni ciljevi i prioriteti politike zapošljavanja kroz mjere i programe zapošljavanja, u skladu sa ciljevima definisanim u Nacionalnoj strategiji zapošljavanja.

Zakonom o Budžetu Crne Gore za 2023. godinu u dijelu mjera i aktivnosti iz Akcionog plana, koji sprovodi Zavod za zapošljavanje, opredijeljeno je 18.600.002,00 Eur. Od navedenih finansijskih sredstava 14.600.000,00 Eur se odnosi na mjere i aktivnosti koje sprovodi Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom.

Programom rada Zavoda za zapošljavanje Crne Gore obuhvaćene su mjere i aktivnosti koje u 2023. godini planira da sprovodi Zavod za zapošljavanje Crne Gore.

Program rada Zavoda za zapošljavanje za 2023. godinu sistematizovan je u tri dijela:

- **u prvom dijelu**, u sažetoj formi, prikazane su osnovne karakteristike kretanja na tržištu rada u 2022. godini, u komparaciji sa 2021. godinom (Godišnjim Izvještajem o radu Zavoda za zapošljavanje za 2022. godinu dati su detaljniji podaci);
- **u drugom dijelu** prikazani su osnovni elementi realizacije mjera i aktivnosti u kojima je nosilac ili partner u realizaciji Zavod za zapošljavanje, a koje će Zavod realizovati u 2023. godini;
- **u trećem dijelu dat je** finansijski okvir za realizaciju politika tržišta rada Zavoda za zapošljavanje Crne Gore za 2023. godinu.

II. POLAZNE OSNOVE I AKTUELNA KRETANJA NA TRŽIŠTU RADA

Nacionalna strategija zapošljavanja 2021–2025. godine

Nacionalna strategija zapošljavanja 2021–2025. godine, kao okvir za definisanje strateških prioriteta i ciljeva politike zapošljavanja, predstavlja odgovor tržišta rada na globalne izazove u cilju davanja doprinosa ostvarivanju stabilnog i održivog rasta zaposlenosti zasnovanog na znanju i dostojanstvenom radu i direktan je nastavak strateškog okvira koji je postavljen Nacionalnom strategijom zapošljavanja i razvoja ljudskih resursa 2016–2020. godine.

Strukturno gledano, Nacionalna strategija zapošljavanja 2021–2025. godine sadrži četiri operativna cilja koji su usko povezani i sprovođenje svakog pojedinačnog u velikoj mjeri zavisi od uspjeha ostalih.

Strategijom su definisani sljedeći operativni ciljevi:

Operativni cilj 1: Ostvarivanje rasta zaposlenosti, ulaganja u kvalitetna i sigurna radna mjesta, kroz unapređenje poslovnog ambijenta; ovaj cilj ujedno i odgovara na prvu smjernicu zapošljavanja EK koja se bavi povećanjem tražnje za radom, posebno u pogledu kreiranja poslova, oporezivanja rada i određivanja zarada.

Operativni cilj 2: Kreiranje znanja i kompetencija za tržište rada u digitalno doba; ovaj cilj ujedno i odgovara na drugu smjernicu zapošljavanja EK koja se odnosi na unapređenje ponude rada i kvalifikacija, adresirajući strukturne slabosti u sistemu obrazovanja i obuke, posebno imajući u vidu nezaposlenost mladih i dugoročnu nezaposlenost.

Operativni cilj 3: Unaprijeđenje položaja nezaposlenih lica na tržištu rada kroz efikasnost usluga za tržište rada i mjera aktivne politike zapošljavanja i jačanje socijalne uključenosti i smanjenje siromaštva; ovaj cilj ujedno odgovara na treću i četvrtu smjernicu zapošljavanja EK koje se odnose na bolje funkcionisanje tržišta rada, sa posebnim fokusom na smanjivanje segmentacije tržišta rada i unaprijeđenje aktivnih mjera tržišta rada i mobilnost tržišta rada, kao i na smanjivanje siromaštva i promovisanje jednakih mogućnosti za sve.

Operativni cilj 4: Efikasno funkcionisanje tržišta rada; ovaj cilj ujedno i odgovara na treću smjernicu zapošljavanja EK koja se odnosi na bolje funkcionisanje tržišta rada, sa posebnim fokusom na smanjivanje segmentacije tržišta rada i unaprijeđenje aktivnih mjera tržišta rada i mobilnost tržišta rada.

Operativni ciljevi će se realizovati kroz mjere i konkretne aktivnosti utvrđene godišnjim akcionim planovima, a koji sadrže indikatore učinka sa pratećim vrijednostima, koje je potrebno ostvariti.

Strateški okvir za izradu Akcionog plana zapošljavanja

Akcioni plan zapošljavanja, kao osnovni instrument utvrđivanja Programa rada i sprovođenja aktivne politike zapošljavanja, ima za cilj definisanje mjera i aktivnosti i njihovog finansijskog okvira za period od jedne godine.

Strateški okvir za izradu Akcionog plana predstavlja Nacionalna strategija zapošljavanja 2021–2025. godine. Planom se utvrđuje stanje i tokovi na tržištu rada, mjere i aktivnosti za ostvarivanje ciljeva, finansijski okvir za sprovođenje mjera i aktivnosti, nosioci pojedinih mjera i aktivnosti, pokazatelji uspješnosti (indikator) realizacije mjera i aktivnosti, kako bi se dostigli ciljevi u okviru prioriteta definisanih Nacionalnom strategijom. Akcionim planom je naglašen značaj sveobuhvatne, multisektorski zasnovane politike zapošljavanja, kao i inteziviranje primjene mjera, kojim bi se djelovalo na rast zaposlenosti i aktivnosti stanovništva, a samim tim i na smanjenje nezaposlenosti.

Pregled kretanja na tržištu rada u 2022. godini

Osnovne karakteristike ostvarenih kretanja na tržištu rada prema indikatorima Uprave za statistiku Crne Gore – **MONSTAT-a** kao šireg uvida u cjelinu kretanja i stanja na tržištu (uporedni podaci **Ankete o radnoj snazi** za III kvartal 2022. godine i III kvartal 2021. godine):

- Broj aktivnog stanovništva se povećao sa 273.400 na 300.700 ili za 10%.
- Stopa aktivnosti stanovništva starosti preko 15 godina je u III kvartalu 2022. godine u odnosu na III kvartal 2021. godine porasla za 5,5 p.p. sa 54,6% na 60,1%. Stopa aktivnosti muškaraca, je porasla za 4,7 p.p. (sa 62,6% na 67,3%), a stopa aktivnosti žena je porasla za 6,2 p.p. (sa 47% na 53,2%).
- Ukupna zaposlenost je u III kvartalu 2022. godine u odnosu na III kvartal 2021. godine porasla za 12,23% (sa 233.000 na 261.500), pri čemu je udio poljoprivredne djelatnosti u ukupnoj zaposlenosti smanjen sa 6,8% na 4,5%, udio nepoljoprivrednih djelatnosti povećan sa 16,4% na 19,3%, dok je udio zaposlenosti u uslužnoj djelatnosti smanjen sa 76,7% na 76,1%.
- Stopa zaposlenosti je porasla sa 46,5% na 52,3% ili za 5,8 p.p. Kod muškaraca je povećana sa 52,4% na 57,1% (4,7 pp), a kod žena sa 41% na 47,7% (6,7 pp). Stopa zaposlenosti kod starosne grupe 15-64 godine je porasla sa 53,8% na 59,6% (5,8 pp), kod muškaraca sa 59,2% na 63,5% (4,3 p.p.), a kod žena sa 48,4% na 55,6% (7,2 p.p.).
- Struktura zaposlenih ostala je ista, ugovor o radu na neodređeno vrijeme – 67%, rad na određeno vrijeme – 33%.
- Učešće primorskog regiona u ukupnoj zaposlenosti u III kvartalu 2022. godine bilo je 29,94%, središnjeg 52,43% i sjevernog 17,63%, što u odnosu na III kvartal 2021. godine (27,04% : 53,73% : 19,23%) predstavlja povećanje udjela primorskog i smanjenje udjela sjevernog i središnjeg regiona.

- **Broj nezaposlenih** se, po Anketi o radnoj snazi, u III kvartalu 2022. u odnosu na III kvartal 2021. godine, smanjio sa 40.400 na 39.200 ili za 2,97%.
- **Stopa nezaposlenosti, prema podacima Monstata, je smanjena sa 14,8% na 13%**, kod muškaraca je smanjena sa 16,3% na 15,1%, a kod žena sa 12,9% na 10,5%. Stopa nezaposlenosti u Evropskoj uniji u novembru 2022. godine bila je 6,5% i nešto je niža u odnosu na novembar 2021. godine kada je iznosila 7,1%. Najniža je bila u Republici Češkoj 2,7% i Njemačkoj i Poljskoj – 3%, a najveća u Grčkoj 11,4% i Španiji 12,4%.
- **Kod mladih** uzrasta 15-24 godine stopa aktivnosti je povećana sa 37,3% na 40,7%, stopa zaposlenosti se takođe povećala sa 26% na 32,2% a stopa nezaposlenosti je smanjena sa 30,2% na 21%. Stopa nezaposlenosti mladih u EU u novembru 2022. godine je bila 15,1%, najniža je bila u Njemačkoj 5,8% i Holandiji 7,8%, a najviša u Grčkoj 31,3% i Španiji 32,3%.
- Prema Anketi, od ukupnog broja zaposlenih u III kvartalu 2022. godine 18,7% lica je **bilo samozaposleno** odnosno bavilo se nekim vidom preduzetništva, što je više za 1,6 p.p. u odnosu na III kvartal 2021. godine (17,1%). Mušku populaciju karakteriše značajno veći stepen preduzetničke aktivnosti, odnosno sopstveni posao posjeduje 25,2% zaposlenih muškaraca, dok ovaj vid karakteriše svega 11,1% zaposlenih žena.
- Prema podacima Monstata, prosječan broj registrovane zaposlenosti u periodu I - XI 2022. godine iznosio je 223.434, što je više za 19,53% u odnosu na isti period 2021. godine (186.934).
- Povećanje zaposlenosti zabilježeno je u svim sektorima a najveće povećanje prosječnog broja zaposlenih u periodu od I – XI 2022. godine, u odnosu na uporedni period prethodne godine, ostvareno je u: administrativnim i pomoćnim uslužnim djelatnostima za 50,7% (10.087:6.695) i u uslugama smještaja i ishrane – 45% (21.723:14.977), informisanju i komunikacijama – 35,1% (8.335:6.169), poslovanju nekretninama – 28% (2.295:1.780), građevinarstvu – 24,4%, stručnim naučnim i tehničkim djelatnostima – 23,6% (12.839:11.552) i td.

Osnovne karakteristike ostvarenih kretanja na tržištu rada u 2022. godini prema podacima o registrovanoj nezaposlenosti, odnosno evidencijama **Zavoda za zapošljavanje**:

- Na evidenciji Zavoda za zapošljavanje **na dan 31. decembar 2022. godine nalazilo se 46.596 nezaposlenih lica** (od toga je 26.860 žena ili 57,64%). U odnosu na 31.12.2021. godine (57.386 lica, a od toga 34.522 žene ili 60,16%) broj nezaposlenih je smanjen za 10.790 lica ili za 18,80%.
- **Stopa registrovane nezaposlenosti** na dan 31. decembar 2022. godine je bila 20,08%, a na isti dan prethodne godine 24,73%.
- **Regionalno, broj nezaposlenih** smanjen je u svim regionima, a procentualno najviše u primorskom regionu – 27,02% odnosno za 2.132 lica, u središnjem – 23,66% odnosno za 5.380 lica i u sjevernom – 12,25% odnosno za 3.278 lica.

- Zaposlenje **preko jedne godine traži 32.746 ili 70,28%** od ukupnog broja nezaposlenih na evidenciji Zavoda (na dan 31.12.2021. godine 31.800 lica ili 55,41%), **preko tri godine** 16.597 lica ili 35,62% nezaposlenih (31.12.2021. godine 16.921 lica ili 29,49%), **a preko 5 godina** 10.778 lica ili 23,13% (31.12.2020. godine 7.921 ili 13,80%).
- Lica starosti do 25 godina ima **4.338 ili 9,31% (31.12.2021. godine 6.849 ili 11,93%) od ukupnog broja nezaposlenih, a preko 50 godina** 14.206 ili 30,49% (na dan 31.12.2021. godine 17.503 ili 30,50%).
- **Učešće nezaposlenih bez radnog staža** u ukupnoj nezaposlenosti povećao se sa 41,86%, na 42,51% dok je učešće nezaposlenih sa stažom smanjio sa 58,14% na 57,49%.
- U 2022. godini **na evidenciju Zavoda za zapošljavanje se prijavilo lica 28.234 lica**. Od navedenog broja, broj lica koja se prvi put prijavljuju je 5.661 ili 20,05%, dok se 22.573 lica ili 79,95% već prijavljivalo na evidenciju Zavoda. U odnosu na 2021. godinu prijavljeno je 14.181 lica manje ili 33,43% (u 2021. godini – 42.415 novoprijavljena lica).
- U 2022. godini, **tražnja** za radnom snagom posmatrana kroz prijavljivanje slobodnih radnih mjesta, kao jedan od osnovnih pokazatelja apsorpcione moći tržišta, odnosno mogućnosti zapošljavanja, je veća u odnosu na 2021. godinu. **U 2022. godini poslodavci su Zavodu za zapošljavanje prijavili 27.997 slobodnih radnih mjesta** kroz 17.818 prijava o slobodnim radnim mjestima. **U odnosu na 2021. godinu objavljeno je 3.878 ili 16,08% slobodnih radnih mjesta više** (u 2021. godini objavljeno je 24.119 slobodno radno mjesto). Učešće tražnje za visokoškolcima (VI, VII i VIII nivo kvalifikacija) se povećalo sa 23,43% na 27,87%, a nominalno je veće za 2.151 slobodno radno mjesto ili 38,06% (5.652: 7.803), dok se učešće tražnje kod srednjeg obrazovanja smanjilo sa 51,03% na 49,55%, a nominalno povećalo za 1.563 ili 12,70% (12.309 : 13.872) i učešće nekvalifikovane i polukvalifikovane radne snage (I i II nivo kvalifikacije obrazovanja) u ukupnoj tražnji je takođe manje u odnosu na prethodni period (2021–25,53% : 2022–22,58%), a nominalno je veće za 164 slobodna radna mjesta ili 2,66% (6.158 : 6.322).

Kretanja na crnogorskom tržištu rada tokom 2022. godine u odnosu na stanje na tržištu rada u 2021. godini, pokazuje pozitivne trendove i oporavak tržišta rada, što pokazuju podaci iskazati kroz smanjenje stope nezaposlenosti, smanjenje broja nezaposlenih lica, smanjenje broja nezaposlenih mladih, povećanje broja prijavljenih slobodnih radnih mjesta, povećanje broja zapošljavanja lica sa evidencije Zavoda, smanjenju broja novoprijavljenih lica na evidenciju Zavoda, povećanje broja izdatih dozvola za privremeni boravak i rad stranaca i dr. Međutim navedeni pokazatelji, ipak ukazuju na to da stanje na tržištu rada još uvijek nije na nivou predpandemijske 2019. godine.

Tokom 2022. godine, a pogotovo u periodu od maja do septembra došlo je do značajnije stabilizacije tržišta rada, uslijed sezonskog karaktera crnogorske privrede, a od tada ponovo dolazi do rasta registrovane nezaposlenosti.

Stanje na tržištu rada koje je veoma složeno, sa nizom izazova koji ograničavaju, odnosno uslovljavaju povoljnija kretanja može se svesti na sledeće karakteristike:

- Niska stopa aktivnosti radne snage i visoka stopa nezaposlenosti;
- Nedovoljna uključenost mladih, žena i drugih osjetljivih grupa na tržište rada;
- Regionalne razlike u zaposlenosti i nezaposlenosti;
- Visok nivo neformalne zaposlenosti;
- Visok nivo zapošljavanja strane radne snage;
- Nedovoljna usklađenost ponude i tražnje;
- Nizak nivo uključivanja lica sa invaliditetom i ranjivih grupa na tržište rada.

III. PLANIRANE MJERE I AKTIVNOSTI ZAVODA ZA ZAPOŠLJAVANJE CRNE GORE ZA 2023. GODINU

Evidencije i analize u oblasti zapošljavanja

Cilj vođenja evidencija u oblasti zapošljavanja je sagledavanje stanja i kretanja na tržištu rada. Vođenjem evidencija u oblasti zapošljavanja obezbjeđuju se podaci za analize, statistička istraživanja, informacioni sistem u oblasti zapošljavanja, vođenje politike tržišta rada i optimalno korišćenje mjera aktivne politike zapošljavanja i raspoloživih finansijskih sredstava.

Kvalitetne evidencije i statistika tržišta rada predstavljaju polaznu osnovu za izradu analiza stanja i kretanja na tržištu rada u cilju cjelovitog sagledavanja tržišta rada i praćenja trendova.

Vođenje evidencija i izrada analiza u oblasti zapošljavanja predstavljaju poslove koji se permanentno obavljaju. Tokom 2023. godine pratiće se primjena uputstava koja se odnose na prijavu i prestanak vođenja evidencije nezaposlenih lica i evidencije ostalih tražilaca zaposlenja u cilju jednoobraznog vođenja evidencija u svim organizacionim jedinicama Zavoda. Neophodna je stalna koordinacija sa područnim jedinicama i svim biroima rada kako bi se evidencije vodile u skladu sa Zakonom o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti i Pravilnikom o sadržaju, obrascima i načinu vođenja evidencija u oblasti zapošljavanja. Kontinuirano unapređenje rada u dijelu evidencija u oblasti zapošljavanja je preduslov unapređenje procesa rada Zavoda.

U 2023. godini, planira se nastavak aktivnosti vezanih za analize i istraživanja stanja i kretanja na tržištu rada, kao i pripreme analitičke i informatičke osnove za utvrđivanje politike zapošljavanja. U planu je i praćenje uticaja makro ekonomskih i demografskih kretanja na tržište rada, kao i analize ekonomskih, socijalnih i drugih kretanja i njihov uticaj na zaposlenost, zapošljavanje i nezaposlenost.

Tokom 2023. godine, kao i prethodnih godina, planira se izrada mjesečnih statističkih biltena, mjesečnih statističkih izvještaja, nedjeljnih statističkih izvještaja, polugodišnjeg i godišnjeg izvještaja o radu, Programa rada, Analize tržišta rada za potrebe upisne politike i drugih analiza u skladu sa potrebama.

Tokom 2023. godine planira se priprema metodologije i uputstava za uvođenje novih ili inoviranje postojećih statističkih izvještaja, kao i usaglašavanje statističkih izvještaja na osnovu kojih se utvrđuju pojedini indikatori na tržištu rada, sa izvještajima Eurostata i MOR-a. Nastaviće se saradnja sa institucijama koje se bave statističkim izvještajima kao i praćenje propisa koji se odnose na oblast zapošljavanja i statistiku tržišta rada. Objedinjavaće se dostavljeni podaci poslodavaca o zaposlenima kojima je isplaćena otpremnina. Nastaviće se primjena propisa koji se odnose na rad stranaca u Crnoj Gori u okviru nadležnosti Zavoda, priprema analitičkog materijala, kao osnove za utvrđivanje kvota za rad i zapošljavanje stranaca u 2024. godini, kao i kvartalne analize zapošljavanja i rada stranaca u Crnoj Gori.

Informacioni sistem Zavoda

Plan rada Odsjeka za informacioni sistem je u direktnoj zavisnosti od realizacije projekta "IPA 2020", odnosno projekta izgradnje novog informacionog sistema u aplikativnom smislu i nabavke potpuno nove računarsko komunikacione opreme u hardverskom smislu. U slučaju realizacije navedenog projekta, radne aktivnosti će se odvijati shodno dokumentu Vlade Crne Gore, "Akcionom planu za uspostavljanje interoperabilnosti između izabranih informacionih sistema i baza podataka koji imaju ulogu u upravljanju tržištem rada u Crnoj Gori".

Tokom 2023. godine u dijelu tehničke infrastrukture informacionog sistema planirane su sledeće aktivnosti: Redovno tekuće preventivno i korektivno održavanje sistemsko – tehničke infrastrukture informacionog sistema ZZZCG; Aktivnosti na adaptivnom i perfektivnom održavanju tehničke infrastrukture informacionog sistema ZZZCG u cilju poboljšanja performansi sveukupnog sistema; Nabavka nove računarsko-komunikacione opreme; Migracija preostalih fizičkih servera na virtuelne hypervisor-e; Kreiranje backup okruženja za vitalne djelove IT sistema; Ažuriranje postojećih operativnih sistema na novije; Kreiranje NAS okruženja.

Kako su sadašnja aplikativna rješenja Zavoda za zapošljavanje zastarjela i ne planira se njihov razvoj, aktivno će se raditi na redovnom tekućem preventivnom i korektivnom održavanju, a unapređenje će biti djelimično realizovano usled poboljšanja mrežnih i serverskih performansi i monitoringom. Zavisno od zakonskih promjena i promjene tehnologije rada aplikativna rešenja će biti usklađivana.

Intezivno će se raditi na mogućim rešenjima povezivanja Zavoda za zapošljavanje sa potrebnim registrima putem jedinstvenog sistema za razmjenu podataka, a u izuzecima, gdje to bude bilo moguće, razvijaće se posebni web servisi za komunikaciju sa drugim institucijama, a sve u cilju postizanja interoperabilnosti odnosno uvezanosti registara.

Intezivno će se učestvovati u razvoju i implementaciji online modula kao i njihovo produkcionisanje u realnom vremenu kao i srodnih novih aplikativnih rješenja.

Od novih projekata planira se izrada nove aplikacije „Stranci”; nadogradnja online modula za potrebe Grant šema kao i izrada i implementacija novog aplikativnog rješenja za potrebe statističkih poslova i anketiranja.

Planirana je informatička podrška Službi za finansijske poslove – nadogradnja aplikativnog rješenja MG SOFT aplikacije u smislu intereoperabilnosti sa On line modulom Fonda OSI I SAP aplikacije.

Kako su aktivnosti već započete, tokom 2023. godine, radiće se i na implementacija ISO standarada 9001 i 27001 – u saradnji sa MOR-om.

Prava za vrijeme nezaposlenosti

Pod uslovima propisanim Zakonom o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti ("Sl. list CG", broj 24/19), nezaposleno lice može da ostvari pravo na:

- novčanu naknadu za vrijeme nezaposlenosti,
- novčanu pomoć i naknadu troškova prevoza za vrijeme obrazovanja i osposobljavanja i uključivanja u druge mjere usmjerene na povećanje zaposlenosti, odnosno smanjenje nezaposlenosti,
- jednokratnu novčanu pomoć i naknadu putnih i selidbenih troškova, ako zasnuje radni odnos na neodređeno vrijeme van mjesta prebivališta.

U 2023. godini u dijelu ostvarivanja prava za vrijeme nezaposlenosti obavljace se sljedeće aktivnosti, koje se odnose na:

- odlučivanje u prvostepenom postupku za ostvarivanje prava za vrijeme nezaposlenosti;
- praćenje i primjenu propisa iz oblasti rada i zapošljavanja kod ostvarivanja prava za vrijeme nezaposlenosti;
- izradu uputstava i obrazaca kojima se obezbjeđuje jedinstvena primjene propisa kod ostvarivanja prava za vrijeme nezaposlenosti;
- pružanje stručne pomoći područnim jedinicama u vezi primjene propisa koji se odnose na ostvarivanje prava za vrijeme nezaposlenosti i koordinaciju rada područnih jedinica u cilju jednoobraznog načina rada;
- davanje predloga mjera za unapređenje rada;
- pripremu informacija i izvještaja o pravima za vrijeme nezaposlenosti;
- primjenu međunarodnih sporazuma o socijalnom osiguranju u dijelu osiguranja od nezaposlenosti.

Zakonom o Budžetu Crne Gore za 2023. godinu ("Sl. list Crne Gore", br. 152/22), za pasivne mjere tržišta rada predviđena su finansijska sredstva u iznosu 27,5 miliona Eur.

Priprema za zapošljavanje

Prilikom planiranja aktivnosti pripreme za zapošljavanje vodilo se računa da se u kontinuitetu, u skladu sa prepoznatim potrebama, može obezbijediti adekvatna podrška svim nezaposlenim licima i ostalim tražiocima zaposlenja.

Zavod za zapošljavanje će u 2023. godini posebnu pažnju posvetiti pripremi nezaposlenih lica za zapošljavanje i uključivanje u programe aktivne politike zapošljavanja. S tim u vezi, savjetnici u biroima rada će intezivirati sprovođenje

stručnih tretmana koji se, prije svega, odnose na **informisanje i savjetovanje** radi povećanja zapošljivosti i zapošljavanja. Navedeni stručni tretmani su usmjereni na prepoznavanje individualnih potreba i pružanje pomoći i podrške u sagledavanju trenutne situacije i predočavanju mogućnosti daljeg profesionalnog usavršavanja. Savjetnici će pružati stručnu pomoć nezaposlenim licima i ostalim tražiocima zaposlenja, kako u izboru, traženju i prihvatanju zaposlenja, tako i motivisanju za sticanje znanja i vještina potrebnih za povećanje zapošljivosti i unapređenja profesionalnog razvoja, uključivanjem u neki od programa aktivne politike zapošljavanja, za vrijeme dok se nalaze u evidenciji nezaposlenih lica. Kako bi što više lica podstakli da iskažu zainteresovanost za uključivanje u programe, planira se realizovanje motivacijskih savjetovanja (radionica) u kontinuitetu. Sve aktivnosti usmjerene na povećanje zapošljivosti definišu se **individualnim planom zapošljavanja**, a prate i koriguju, u skladu sa promjenama, kroz niz **konsultacija** koje će se realizovati u skladu sa dinamikom koju će definisati savjetnici.

Planirano je unapređenje informatičke podrške koja se odnosi na rad sa nezaposlenim licima, prije svega kroz uvođenje modela statističkog profilisanja i unapređenja individualnog plana zapošljavanja. U skladu sa tim, planira se priprema metodologije i izrada uputstava za rad sa nezaposlenim licima i ostalim tražiocima zaposlenja.

Poseban akcenat će biti na planiranju, pripremi i realizaciji aktivnosti i mjera u vezi sa zapošljavanjem na poslovima sezonskog karaktera, kako bi priliku za rad na sezonskim poslovima dobio što veći broj lica sa evidencije nezaposlenih.

Sprovođenje mjera socijalne uključenosti radno sposobnih korisnika materijalnog obezbjeđenja

Sporazum između Zavoda za zapošljavanje Crne Gore i centara za socijalni rad o procesu socijalne aktivacije radno sposobnih korisnika materijalnog obezbjeđenja ima za cilj unapređenje položaja ranjivih grupa nezaposlenih lica kroz ponudu integrisanih usluga iz oba sistema. U 2023. godini, saradnja će se nastaviti pružanjem pomoći svim radno sposobnim korisnicima materijalnog obezbjeđenja, kroz izradu individualnog plana zapošljavanja i individualnog plana aktivacije, savjetovanjem i usmjeravanjem na/u programe podrške kako bi se povećala njihova zapošljivost i olakšao pristup tržištu rada. Radna aktivacija svih korisnika materijalnog obezbjeđenja, koja su aktivni tražioci posla, odvijće se u okviru redovnih aktivnosti Zavoda za zapošljavanje, kroz pružanje usluga informisanja, savjetovanja, motivisanja, uključivanja u programe aktivne politike zapošljavanja i/ili posredovanja u zapošljavanju.

Rad sa poslodavcima

Zavod za zapošljavanje Crne Gore će i u 2023. godini, po ustaljenoj praksi, nastojati da sa poslodavcima ostvari što uspješniju saradnju pružajući im sljedeće usluge:

- Posredovanje pri zapošljavanju (oglašavanje slobodnih radnih mjesta, neposredno povezivanje poslodavaca i nezaposlenih lica, odnosno ostalih tražioca zaposlenja, prethodna selekcija nezaposlenih lica i ostalih tražilaca

- zaposlenja, profesionalna selekcija nezaposlenih lica i ostalih tražilaca zaposlenja);
- Radne posjete poslodavcima;
 - Anketiranje poslodavaca;
 - Pravna i tehnička pomoć prilikom zasnivanja radnog odnosa, a po potrebi i ustupanje prostora poslodavcima za obavljanje intervjua sa nezaposlenima;
 - Tematski sastanci, prezentacije, okrugli stolovi, sajmovi zapošljavanja i aktivnosti informisanja o promjenama i novim zakonskim rješenjima, procedurama iz oblasti rada i zapošljavanja.

Oglašavanje slobodnih radnih mjesta

Besplatnom uslugom oglašavanja slobodnih radnih mjesta Zavod pomaže poslodavcima da popune slobodna radna mjesta i u punom kapacitetu organizuju proces rada. Zakon o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti nudi mogućnost poslodavcu da preko ZZZCG oglasi slobodno radno mjesto. Zavod, postupajući po zahtjevu poslodavca, ima obavezu da slobodno radno mjesto oglasi na oglasnim tablama u područnim jedinicama i biroima rada, internet stranici Zavoda i u medijima. Na ovaj način informacija o slobodnom radnom mjestu najbrže stiže do svih zainteresovanih kandidata.

Posredovanje u zapošljavanju

Prilikom prijavljivanja slobodnih radnih mjesta, poslodavac može, u nadležnoj područnoj jedinici ili birou rada podnijeti zahtjev za posredovanje. Podnošenjem ovog zahtjeva, Zavod se direktno uključuje u traženje kandidata za popunu slobodnog radnog mjesta. Na osnovu detaljnih informacija iz zahtjeva o vrsti radnog mjesta, uslovima rada i profilu kandidata, Zavod će pozivati nezaposlena lica i ostale tražioce zaposlenja, organizovati grupno informisanje, odnosno individualno savjetovanje i izvršiti prethodnu selekciju lica, odnosno izbor lica koja upućuje poslodavcu radi zapošljavanja.

Prilikom selekcije, savjetnici za rad sa poslodavcima, u neposrednom razgovoru utvrđuju motivisanost i kompetencije kandidata kako bi poslodavcu bili ponuđeni najbolji kandidati. Neposredno povezivanje poslodavca i nezaposlenog lica, odnosno ostalih tražilaca zaposlenja po zahtjevu poslodavca Zavod vrši: upućivanjem kod poslodavca, organizovanjem grupnog i individualnog informisanja kod poslodavca, odnosno u prostorijama Zavoda, kao i kroz druge oblike povezivanja nezaposlenog lica odnosno ostalih tražilaca zaposlenja i poslodavca.

Sezonsko zapošljavanje

Zavod će posebno posvetiti pažnju na motivisanje poslodavaca da povećaju broj zahtjeva za posredovanjem kako bi priliku za rad na sezonskim poslovima dobio što veći broj lica sa evidencije nezaposlenih. Takođe, svi ljudski i prostorni kapaciteti Zavoda će poslodavcima biti na raspolaganju.

Zavod će, u okviru svojih redovnih aktivnosti, organizovati posjete poslodavcima jer je to prava prilika da im predstavi svoje usluge i mjere APZ-a. Takođe, u 2023. godini će realizovati aktivnost Anketa poslodavaca sa ciljem da istraži potrebe poslodavaca i adekvatno odgovori njihovim potrebama. Zavod će organizovati i sajmove zapošljavanja koji su dobra prilika da poslodavci, u direktnom kontaktu sa nezaposlenim licima i ostalim tražiocima zaposlenja, dođu do traženih kadrova.

Profesionalna orijentacija

Tokom 2023. godine kontinuirano će se realizovati aktivnosti iz oblasti profesionalne orijentacije. U skladu sa zakonskom regulativom iz oblasti zapošljavanja profesionalna orijentacija je definisana kao usluga za tržište rada koja obuhvata skup različitih stručnih postupaka kojima se identifikuju mogućnosti nezaposlenog lica pri izboru zanimanja, promjeni zanimanja i donošenju odluka u vezi sa karijernim razvojem, odnosno usklađivanje individualnih potreba sa zahtjevima tržišta rada.

Ovi stručni postupci obuhvataju:

- informisanje o mogućnostima razvoja karijere,
- savjetovanje u cilju planiranja karijere,
- procjenu u cilju planiranja karijere,
- druge aktivnosti koje se odnose na planiranje i razvoj karijere.

Informisanje o mogućnostima razvoja karijere i savjetovanje u cilju planiranja karijere se mogu realizovati individualno ili grupno.

Individualan rad podrazumijeva jedan ili više susreta savjetnika za profesionalnu orijentaciju i korisnika. Grupni rad se bazira na radu u manjim grupama (radionice), gdje korisnici kroz grupne i individualne aktivnosti usvajaju znanja i vještine. Radioničarski rad uključuje 7-16 učesnika, dok se vremenski okvir pružanja usluga kreće od 45-90 minuta, odnosno do 270 minuta dnevno, u zavisnosti od programa. Pored radioničarskog rada grupni rad može obuhvatati i prezentacije, seminare i druge oblike grupnog rada, te i broj učesnika može varirati.

EURES i posredovanje pri zapošljavanju u inostranstvu

U 2023. godini, očekuje se inteziviranje aktivnosti vezanih za proces pridruživanja Crne Gore Evropskoj uniji. U skladu sa time, neophodno je da Zavod za zapošljavanje Crne Gore, unutar odsjeka EURES i posredovanje pri zapošljavanju u inostranstvu, sprovodi aktivnosti u skladu sa obavezama na putu ka članstvu u Evropsku uniju.

Tokom 2023. godine, radiće se na unapredjivanju administrativnih i tehničkih kapaciteta u cilju ispunjavanja obaveza zacrtanih Planom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.

Evropska komisija je odobrila finansiranje TWINNING projekta, u okviru Akcionog plana 2020, namijenjenog jačanju administrativnih kapaciteta Zavoda za zapošljavanje Crne Gore u oblasti unapjeđenja mjera aktivne politike zapošljavanja, budućeg učešća u Evropskom socijalnom fondu i mobilnosti radne snage u ukupnom iznosu od 823.529,40 Eur. Odobrena sredstva će se u 2023. godini koristiti za jačanje administrativnih i tehničkih kapaciteta koji će značajno uticati na pripremljenost Zavoda, kada su u pitanju obaveze ka putu u članstvo u Evropsku uniju. Jačanje administrativnih i tehničkih kapaciteta će se sprovesti uz prisustvo eksperata iz zemalja Evropske unije kroz analizu postojećeg stanja, obuke zaposlenih i izradu preporuka i smjernica za buduće aktivnosti.

U sklopu procesa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, potrebno je dalje raditi na usaglašavanju crnogorskog zakonodavstva sa evropskim i donositi dodatna zakonska rješenja, kako bi se uspostavili standardi koji postoje u zemljama Evropske unije, a odnose se na načelo slobode kretanja radnika i prava koja iz toga proizilaze.

Zavod za zapošljavanje planira širenje saradnje sa drugim javnim službama za zapošljavanje u okviru aktivnosti vezanih za pružanje usluga našim građanima pri zapošljavanju u inostranstvu.

Poseban akcenat će se staviti na informisanje građana Crne Gore o procedurama i postupcima tokom traženja posla u inostranstvu i, eventualnog, apliciranja za vizu u cilju, prije svega, zaštite naših građana. Informisanje će se vršiti putem medija, veb sajta Zavoda, organizovanja sajмова zapošljavanja, telefonskim putem ili lično.

Mjere aktivne politike zapošljavanja

Pri planiranju programskih aktivnosti za 2023. godinu, iz okvira aktivne politike zapošljavanja definisane Zakonom o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti, pošlo se od:

- Potrebe da se ostvari odgovarajući kontinuitet u realizaciji dosadašnjih kao i novih programskih sadržaja, u obimu usklađenom sa raspoloživim sredstvima za ove namjene;
- Strukturne nezaposlenosti;
- Visoke stope nezaposlenosti lica izloženih riziku na tržištu rada i
- Potrebe ublažavanja negativnih trendova.

Indikatori tržišta rada ukazuju na potrebu poboljšanja ponude radne snage i pristupa zapošljavanju, vještinama i kompetencijama usaglašenim sa tržišnim zahtjevima. Kao odgovor na potrebe tržišta rada aktivnim mjerama nastoji se doprinijeti kreiranju zaposlenosti i razvoju kvalifikovanih ljudskih resursa.

Planiranje programa u pogledu njihovog koncipiranja, obima i strukture ciljnih grupa kojima su programi namijenjeni primjereno je identifikovanim potrebama lokalnih tržišta rada uz uvažavanje učinaka sprovedenih programa u prethodnoj godini.

Planirano je da se, u okviru raspoloživih sredstava za 2023. godinu, realizuju programi aktivne politike zapošljavanja za **1.804** nezaposlena lica. Programima će se pružiti podrška mladim licima, licima nedovoljnog i neodgovarajućeg obrazovanja, ženama, pripadnicima RE populacije, licima koja su u evidenciji nezaposlenih duže od 12 mjeseci i drugim nezaposlenim licima, a u cilju povećanja zapošljivosti i zaposlenosti.

Shodno navedenom, Zavod će u tekućoj godini, sprovesti više aktivnih mjera, u osnovi usmjerenih na jačanje ravnopravnosti nezaposlenih lica na tržištu rada.

Imajući u vidu da je uticaj programskih aktivnosti na zaposlenost učesnika programa uslovljen i spremnošću poslodavaca da preuzmu odgovornost za njihovo zapošljavanje, planirano je da se programske aktivnosti sprovedu na način kojim će se obezbijediti da održe zaposlenost i nakon isteka programske podrške.

Obrazovanje i osposobljavanje odraslih realizovaće se kroz: (i) programe obrazovanja i osposobljavanja, (ii) osposobljavanja za samostalan rad i (iii) osposobljavanja za rad kod poslodavca.

Programima obrazovanja i osposobljavanja obuhvatiće se **670** nezaposlenih lica. Ova programska aktivnost realizovaće se u saradnji sa organizatorima obrazovanja, kroz programe sticanja stručnih kvalifikacija i programe sticanja ključnih vještina potrebnih za obavljanje poslova određenog zanimanja.

Očekivani ishod realizacije programa obrazovanja i osposobljavanja je da 90% učesnika sa uspjehom završi programe.

Programima *osposobljavanja za samostalno obavljanje poslova u nivou obrazovanja* obuhvatiće se **300** nezaposlenih lica III i IV nivoa obrazovanja, bez radnog iskustva u području rada stečene kvalifikacije nivoa obrazovanja. Programske aktivnosti realizovaće se po programima poslodavaca koji će ih implementirati.

Procjenjuje se da će realizovane programske aktivnosti ishodovati sticanjem radnog iskustva za samostalno obavljanje poslova 90% učesnika programa.

Programom osposobljavanja za obavljanje poslova određenog radnog mjesta kod poslodavca obuhvatiće se **300** nezaposlenih lica. Navedena programska aktivnost realizovaće se po programima poslodavaca kojima će se obezbijediti da 90 % učesnika stekne, znanja, vještine i kompetencije za obavljanje poslova određenog radnog mjesta.

Mjera podsticaji za preduzetništvo realizovaće se kroz dodjelu bespovratnih sredstava za najmanje **50** nezaposlenih lica koja osnivaju jedan od oblika obavljanja privredne djelatnosti. Programskim aktivnostima pružiće se i stručna pomoć radi sticanja i/ili unaprjeđenja preduzetničkih znanja i kompetencija potrebnih za samozapošljavanje i postizanje poslovne uspješnosti.

U cilju sprovođenja mjere *podsticaji za zapošljavanje* planirana je realizacija programa subvencioniranog zapošljavanja, u trajanju od dva mjeseca, za **88** nezaposlenih lica na poslovima na otvorenom tržištu rada, za poslove koji bi mogli biti održivi i nakon završetka trajanja subvencije.

U okviru mjere *direktno otvaranje radnih mjesta* planirana je realizacija programa javnog rada humanitarnih, edukativnih, socijalnih, ekoloških, komunalnih, infrastrukturnih sadržaja, očuvanja kulturnih i historijskih spomenika i programa javnog rada u drugim oblastima od javnog interesa. Realizacijom programa omogućit će se nezaposlenim licima da očuvaju i unaprijede radne sposobnosti i povećaju zapošljivost na otvorenom tržištu. Programi javnog rada realizovaće se u saradnji sa poslodavcima koji će **396** učesnika zaposliti na privremenim netržišnim poslovima od javnog interesa, u trajanju do četiri mjeseca.

U cilju sprovođenja mjera aktivne politike zapošljavanja, utvrđenih Programom rada, Upravni odbor Zavoda će donijeti pojedinačne programe za svaku od navedenih mjera. Programima za sprovođenje mjera utvrdit će se: *uslovi* koje moraju ispuniti kako, lica koja će sprovoditi programe, tako i nezaposlena lica koja će se uključivati u programe, *ciljevi i planirani rezultati* realizacije pojedinih mjera, kao i indikatori za mjerenje uspješnosti mjera, *ciljne grupe* kojima su pojedine mjere namijenjene, *kriterijumi izbora izvođača, način sprovođenja i praćenja*, kao i *obim sredstava* za finansiranje pojedinih mjera.

Takođe, sprovodit će se aktivnosti praćenja realizacije programa, evidencije učesnika kao i uticaja programa na stanje i kretanja na tržištu rada. U tom cilju prikupljat će se podaci o stanju i dinamici pojedinih mjera aktivne politike zapošljavanja i vršiti procjena rizika kako bi se mogle predlagati aktivnosti za efikasnije upravljanje mjerama. Po realizaciji programa analiziraće se i ocjenjivati njihovi učinci, radi unapređenja postojećih i kreiranja novih programa.

Realizacija Projekta „Aktiviranje žena“

Pored navedenih mjera aktivne politike zapošljavanja, planirano je da se nastavi sa realizacijom Pilot projekta “Aktiviranje žena” u primorskim opštinama, za neaktivne i nezaposlene žene od 25 do 49 godina, sa djecom predškolskog uzrasta koje su ostale bez posla poslije 15. marta 2020. godine ili su se nakon tog datuma prijavile u evidenciju nezaposlenih lica kao lica koja prvi put traže posao. Projekat će se sprovoditi, po osnovu sporazuma zaključenog sa Međunarodnom organizacijom rada, a finansirati iz sredstava Evropske komisije. Cilj projekta je pružanje podrške reintegraciji žena na tržište rada nakon Covid-19.

Profesionalna rehabilitacija i zapošljavanje lica sa invaliditetom

Za oblast profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja lica sa invaliditetom, u 2023. godini planirano je 14.600.000 Eur. Planirane su sledeće aktivnosti:

- Kontinuirani rad komisija za profesionalnu rehabilitaciju, po zahtjevima za utvrđivanje procenta invaliditeta, preostale radne sposobnosti, mogućnosti zapošljavanja i po zahtjevima za priznavanje prava na uključivanja u mjere i aktivnosti profesionalne rehabilitacije. Pored rada komisija za profesionalnu rehabilitaciju, u 2023. godini planira se i rad Komisije za ocjenu predloga projekata, kao i kontinuirani rad Komisija za praćenje projekata finansiranih putem grant šema.
- Sprovođenje mjera i aktivnosti profesionalne rehabilitacije kod izabranih izvođača profesionalne rehabilitacije, u kojima učestvuju nezaposlena i zaposlena lica sa invaliditetom, na osnovu plana profesionalne rehabilitacije koji su zaključili sa savjetnikom za profesionalnu rehabilitaciju. Za mjere profesionalne rehabilitacije u 2023. godini Budžetom je planirano 600.000 Eur. Planirano je da se u 2023. godini u mjere profesionalne rehabilitacije uključi najmanje 500 lica. U ove mjere mogu se uključiti nezaposlena i zaposlena lica sa invaliditetom na osnovu rješenja Komisije za profesionalnu rehabilitaciju.
- U prvih šest mjera (Mjera 1: Savjetovanje, podsticanje i motivisanje lica sa invaliditetom na aktivno traženje zaposlenja; Mjera 2: Utvrđivanje preostale radne sposobnosti; Mjera 3: Pomoć u prihvatanju vlastite invalidnosti i upoznavanje sa mogućnostima uključivanja u osposobljavanje i rad; Mjera 4: Pomoć u izboru odgovarajućih profesionalnih ciljeva; Mjera 5: Razvijanje socijalnih spretnosti i vještina; Mjera 6: Pomoć prilikom traženja odgovarajućeg radnog mjesta) mogu se uključiti nezaposlena i zaposlena lica sa invaliditetom, a u ostale samo zaposlena lica.
- Na osnovu mjera 7, 8 i 9 (Mjera 7: Analiza konkretnog radnog mjesta i radnog okruženja lica sa invaliditetom; Mjera 8: Izrada plana prilagođavanja radnog mjesta i radnog okruženja za lica sa invaliditetom; Mjera 9: Izrada plana potrebne opreme i sredstava za rad za lica sa invaliditetom) zaposlena lica sa invaliditetom ostvarivaće prava na subvencije koje se odnose na prilagođavanje radnog mjesta i asistenta (pomagača u radu). Mjere će se izvoditi kod sledećih izvođača profesionalne rehabilitacije: "Zopt" doo, "Pamark" doo i JU Centra za profesionalnu rehabilitaciju. Sa ovim izvodjačima su zaključeni ugovori.
- Dodjela novčanih pomoći polaznicima programa profesionalne rehabilitacije za vrijeme trajanja programa, koja ne može biti veća od 15% prosječne mjesečne bruto zarade u Crnoj Gori ostvarene u prethodnoj godini. Ovo pravo će ostvarivati lica uključena u mjere profesionalne rehabilitacije.
- Finansiranje grant šema za podsticanje zapošljavanja lica sa invaliditetom u cilju otvaranja novih radnih mjesta i zapošljavanja lica sa invaliditetom. Za finansiranje grant šema Budžetom je predviđeno 1.000.000 Eur. Javni poziv za podnošenje predloga projekata za zapošljavanje lica sa invaliditetom – grant šema je objavljena 28.12.2022. godine. Po osnovu ovog javnog poziva u okviru grant šema biće

uključeno najmanje 160 lica sa invaliditetom. U trećem kvartalu 2023. godine planira se raspisivanje javnog poziva za dodjelu bespovratnih sredstava Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom sa evidencije nezaposlenih.

- Dodjela subvencija za zapošljavanje lica sa invaliditetom (bespovratna sredstva za prilagođavanje radnog mjesta i uslova rada za zapošljavanje lica sa invaliditetom; kreditna sredstva pod povoljnim uslovima za kupovinu mašina, opreme i alata potrebnog za zapošljavanje lica sa invaliditetom; učešće u finansiranju ličnih troškova asistenta (pomagača u radu) lica sa invaliditetom i subvencije zarade lica sa invaliditetom koje se zaposli). Za subvencije je Budžetom predviđeno 13.000.000 Eur.

Na dan 31.12.2022. godine, 1.727 poslodavaca ostvaruje pravo na subvenciju zarade za 2.970 lica sa invaliditetom (muškarci – 1.438; žene – 1.532). Broj poslodavaca i broj zaposlenih osoba sa invaliditetom korisnika prava na subvenciju zarade iz godine u godinu se uvećava i takav trend treba očekivati i u narednom periodu. U proteklih 6 godina broj zaposlenih lica sa invaliditetom korisnika prava na subvenciju zarade u prosjeku se povećao za više od 500 korisnika godišnje.

U 2022. godini, 30 poslodavca je podnijelo Fondu za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom 60 zahtjeva za ostvarivanje prava na bespovratna sredstva za prilagođavanje radnog mjesta i uslova rada. Pravo na bespovratna sredstva za prilagođavanje radnog mjesta i uslova rada u 2022. godini ostvarilo je 29 poslodavaca za 40 zaposlenih lica sa invaliditetom. U istom periodu je 40 poslodavaca podnijelo 57 zahtjeva za ostvarivanje subvencije – učešće u finansiranju ličnih troškova asistenta (pomagača u radu) zaposlenom licu sa invaliditetom. Pravo na ovu subvenciju u 2022. godini ostvarilo je 29 poslodavaca za 42 zaposlena lica sa invaliditetom.

- Unapređenje baze podataka za lica sa invaliditetom, koja je sastavni dio aplikativnog programa evidencije nezaposlenih lica, u dijelu koji se odnosi na primjenu Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom. U toku je kontinuirana saradnja Zavoda sa Međunarodnom organizacijom rada na izradi aplikativnog programa za obradu i skladištenje podataka vezanih za osobe sa invaliditetom.

Projekti koji se realizuju u saradnji sa EU i drugim međunarodnim institucijama

Program grantova za samozapošljavanje

Imajući u vidu da je Ugovor o direktnom grantu između Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, Ugovaračke institucije (Ministarstva finansija – CFCU) i Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori potpisan 02.09.2019. godine, i da je njegovo trajanje 3 godine, osnovna aktivnost Odjeljenja za projekte u 2023. godini biće učestvovanje u sprovođenju i izvještavanje o postignutim rezultatima i utrošku finansijskih sredstava na *Programu grantova za samozapošljavanje*. Glavni cilj *Programa grantova za*

samozapošljavanje je da pruži priliku registrovanim nezaposlenim osobama da započnu biznis. Između Ugovaračke institucije (Ministarstva finansija – CFCU), Ministarstva rada i socijalnog staranja i Zavoda za zapošljavanje potpisan je dokument pod nazivom *Sporazum za sprovođenje „Programa podrške samozapošljavanju“ u okviru Direktnog granta Zavodu za zapošljavanje*, kojim se definišu obaveze svih ugovornih strana uključenih u sprovođenje *Programa*. U skladu sa sporazumom, Odjeljenje za projekte, kao dio projektnog tima, usklađuje sistem izvještavanja sa standardima i pravilima izvještavanja na EU projektima, kreira i dostavlja Ugovaračkoj instituciji (Ministarstvu finansija – CFCU) i Ministarstvu rada i socijalnog staranja periodične izvještaje o napretku. Izvještaji sadrže narativni i finansijski dio. Izvještaji o napretku se dostavljaju navedenim institucijama na šestomjesečnoj osnovi, počev od početka implementacije *Programa*, tako da će Odjeljenje za projekte u toku 2023. godine imati obavezu da dostavi jedan takav izvještaja.

U tekućoj godini očekuje se završno izvještavanje o aktivnostima *Programa* Ugovaračkoj instituciji, u skladu sa zahtjevima o izvještavanju navedenim u Ugovoru o Direktnom grantu. Organizacija završne konferencije, Organizacija Upravnog odbora projekta, sprovođenje kontrole periodičnih i finalnih narativnih i finansijskih izvještaja korisnika grantova, i ostali zadaci koji proističu iz sprovođenja *Programa*.

Sprovođenje programa iz pretpristupnih fondova EU u oblasti zapošljavanja, obrazovanja i socijalne zaštite

Predstavnici Odjeljenja za projekte će prisustvovati i sastancima **Sektorskog nadzornog odbora za programe i projekte** koji se iz pretpristupnih sredstava Evropske unije realizuju u okviru sektora obrazovanja, zapošljavanja i socijalne politike. Pored predstavnika Odjeljenja za projekte, sastancima Odbora prisustvuju predstavnici Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, Kancelarije za evropske integracije i Ministarstva ekonomskog razvoja, resornih ministarstava uključenih u sprovođenje *Programa*, predstavnici vladinog i civilnog sektora, socijalni partneri i ostali relevantni subjekti u oblasti razvoja ljudskih resursa u Crnoj Gori.

Priprema projektnih predloga, apliciranje na IPA programima prekogranične saradnje i ostale aktivnosti

Odjeljenje za projekte će u 2023. godini aplicirati sa relevantnim projektnim predlozima na sve pozive IPA programa prekogranične saradnje između Crne Gore i susjednih zemalja (Srbija, Bosna i Hercegovina, Kosovo, Hrvatska i Albanija) koji budu objavljeni u 2023. godini, u skladu sa rasporedom objavljivanja poziva.

Osim poziva za IPA programe prekogranične saradnje, u saradnji sa operativnim strukturama (Kancelarijom za evropske integracije Crne Gore, Ministarstvom finansija Crne Gore – Direktoratom za finansiranje i ugovaranje sredstava pomoći EU (CFCU) i Ministarstvom rada i socijalnog staranja – Direktoratom za programiranje i implementaciju EU fondova), Odjeljenje za projekte će preduzeti sve neophodne radnje na izradi, prijavljivanju i sprovođenju projekata u oblasti tržišta rada, razvoja ljudskih resursa, obrazovanja, socijalne zaštite i ostalih oblasti iz djelokruga rada Zavoda za zapošljavanje.

MoVET EU – Mobilnost za VET u Evropi (Mobility for VET in Europe)

U toku 2023. godine nastaviće se sprovođenje projekta *Mobilnost za VET u Evropi*, koji se realizuje u okviru Programa **EAC/S54/2019 Druga pilotska šema mobilnosti u stručnom obrazovanju i osposobljavanju za Zapadni Balkan (Second pilot VET mobility scheme for the Western Balkans)**. Odjeljenje za projekte je tokom 2020. godine popunio neophodnu prijavnu dokumentaciju za Zavod za zapošljavanje, obezbijedio dodatnog partnera iz Crne Gore u oblasti obrazovanja i osposobljavanja odraslih, pružio mu tehničku i stručnu podršku za prijavljivanje, obavio neophodnu koordinaciju sa vodećim partnerom – ENAIP NET iz Italije, i dao svoj doprinos u kreiranju aplikacije za projekat. Krajem 2020. godine Evropska komisija završila je proces evaluacije i projekat je odobren za finansiranje.

Planirani cilj ovog projekta je unapređenje i modernizacija sistema stručnog obrazovanja i osposobljavanja u zemljama Zapadnog Balkana – promovisanje aktivnosti mobilnosti sa ciljem unapređenja vještina i kompetencija nastavnika u stručnom obrazovanju i osposobljavanju, učenika i menadžera i budućih zanimanja mladih učenika. Partneri na projektu su institucije iz oblasti stručnog obrazovanja i osposobljavanja mladih i odraslih, kao i institucije tržišta rada iz privatnog i javnog sektora iz EU+, Albanije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Kosova.

Garancija za mlade

Program *Garancije za mlade* realizuje Zavod za zapošljavanje u saradnji sa Ministarstvom ekonomskog razvoja i Međunarodnom organizacijom rada.

Glavni izazovi sa kojima Zavod za zapošljavanje treba da se suoči (kao i ostali javni servisi za zapošljavanje) su:

- Osigurati pravovremeno uvođenje reformi politike koje zahtijeva Garancija za mlade (različita dinamika intervencija kroz programske politike je izazvala nekoliko problema u zemljama Evropske unije);
- Povećan tok rada u javnim službama zapošljavanja (JSZ) uz zahtjev za pažljivo planiranje ljudskih i finansijskih resursa potrebnih za upravljanje pružanjem usluga (od registracije do praćenja);
- Realizacija kvalitetnih ponuda u roku od četiri mjeseca;
- Kompleksni sistem praćenja, koji zahtijeva promjene načina na koji JSZ prikuplja i upravlja podacima, kao i načina prikupljanja i izvještavanja o dostignućima kroz politike;
- Strategije proaktivnog djelovanja i poteškoće u uključivanju neaktivnih mladih ljudi, uz rizik da Garancija za mlade cilja samo nezaposlene mlade ljude.

Odjeljenje za projekte će i u 2023. godini nastaviti da aktivno doprinosi uspješnoj realizaciji ovog projekta.

Akcioni plan za IPA 2020

Ministarstvo za ekonomski razvoj, kao i Zavod za zapošljavanje će biti odgovorni za sprovođenje twinning projekta "Jačanja kapaciteta Zavoda za zapošljavanje pri implementaciji aktivnih mjera za zapošljavanje, budućeg učešća u ESF i olakšavanje mobilnosti radne snage". Twinning projekat će omogućiti razmjenu znanja i učenje dobre prakse od strane partnera iz Evropske unije, koji imaju relevantno znanje, a sve u cilju dostizanja definisanih ciljeva. Projektovano je da njegovo sprovođenje započne tokom februara 2023. godine. Vrijednost twining projekta je 823.529,41 Eur, od čega je finansijski doprinos Evropske unije 700.000 Eur dok je 123.529,41 Eur kofinansiranje od strane Crne Gore.

Odjeljenje za projekte će u 2023. nastaviti da aktivno učestvuje u pripremi i realizaciji ovog projekta u dijelu koji se odnosi na ESF (evropski socijalni fond). Obezbijediće se i nesmetani rad eksperta koji se očekuje po ovom osnovu.

Učestvovanje u radnim grupama za pregovaračka poglavlja 19 i 22

Poglavlje 19 – Socijalna politika i zapošljavanje je otvoreno 13. decembra 2016. na Međuvladinoj konferenciji u Briselu. Pregovori u ovom poglavlju su u toku.

Fokus aktivnosti u narednom periodu će biti na daljem usklađivanju crnogorskih propisa s pravnom tekovinom Evropske unije. Crna Gora će dati prioritet snaženju konkurentnosti i socijalnoj koheziji, posebno u dijelu razvoja vještina na obrazovnim nivoima u cilju stvaranja poslovnih prilika za mlade ljude. Takođe, radiće se na promovisanju inkluzije i aktivnih mjera na tržištu rada u cilju boljeg i lakšeg pristupa socijalnim uslugama.

Pregovačko poglavlje 22 – Regionalna politika i koordinacija strukturnih instrumenata zvanično je otvoreno 20. juna 2017. godine.

Aktivnosti u narednom periodu biće prije svega usmjerene na detaljno definisanje institucionalne strukture za upravljanje evropskim strukturnim i investicionim fondovima u Crnoj Gori, kao i na prve korake u procesu programiranja sredstava koja će Crnoj Gori iz ovih fondova biti na raspolaganju nakon članstva u Evropsku uniju. Radna grupa u ovom dijelu prati pripremu i suvajanje novog seta regulativa na nivou Evropske unije koje će preciznije definisati ova i ostala pravila u oblasti korišćenja fondova EU tokom perioda 2021–2027. godine.

Odjeljenje za projekte će nastaviti da daje svoj doprinos u cilju uspješnog ispunjavanja obaveza koje se navode u pregovaračkim poglavljima 19. i 22.

Zavod za zapošljavanje, pored mjera obuhvaćenih Programom, realizuje i druge redovne aktivnosti vezane za:

- isplate iz oblasti zapošljavanja,
- pravne poslove,
- finansijske poslove,
- javne nabavke,
- kadrovske i opšte poslove,
- odnose sa javnošću,
- međunarodnu saradnju,
- unutrašnju reviziju,
- druge poslove u oblasti zapošljavanja, u skladu sa Zakonom i drugim propisima.

- FINANSIJSKI OKVIR ZA REALIZACIJU POLITIKA TRŽIŠTA RADA ZAVODA ZA ZAPOSŁJAVANJE CRNE GORE ZA 2023. GODINU

R/b	Naziv aktivnosti	Finansijska sredstva (Eur)
I	Mjere aktivne politike zapošljavanja	4.000.002,00
1	Obrazovanje i osposobljavanje odraslih	2.500.000,00
1.1	Programi obrazovanja i osposobljavanja odraslih	
1.2	Programi osposobljavanja za samostalan rad	
1.3	Programi osposobljavanja za rad kod poslodavca	
1.4	Programi podrške za zapošljavanje mladih	
2	Program podsticaja za preduzetništvo	500.000,00
3	Program podsticaja za zapošljavanje	100.000,00
4	Direktno otvaranje radnih mjesta - javni rad	900.000,00
5	Podrška programu za samozapošljavanje – IPA budžetska podrška	2,00
II	Profesionalna rehabilitacija i zapošljavanje lica sa invaliditetom i teže zapošljivih lica	14.600.000,00
5.1	Programi profesionalne rehabilitacije	600.000,00
5.2	Stimulisanje zapošljavanja lica sa invaliditetom (subvencije zarada, prilagođavanje radnog mjesta)	13.000.000,00
5.3	Finansiranje grant šema	1.000.000,00
Ukupno Budžet Zavoda za zapošljavanje Crne Gore za realizaciju programskih aktivnosti		18.600.002,00